

บทที่

10

ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และพลีตภาพ

บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ
Boonyou Khorpornprasert

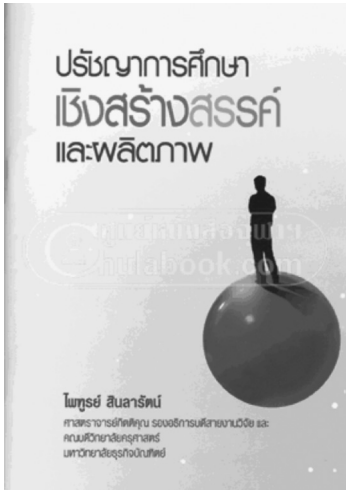

ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ¹

บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ²

Boonyou Khorpornprasert

หนังสือเรื่อง “ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ” เขียนโดยไพฑูริย์ สินลาร์ตัน เป็นหนังสือเล่มเล็กๆ มีความหนาเพียง 53 หน้าเท่านั้น แต่เป็นหนังสือที่อัดแน่นไปด้วยแนวความคิดที่น่าสนใจอย่างยิ่งในกระบวนการการศึกษา ตามประวัติแล้วไพฑูริย์ สินลาร์ตัน นับได้ว่าเป็นกูรูทางการศึกษาในระดับหัวแถวของเมืองไทย เคยดำรงตำแหน่งคณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณบดีวิทยาลัยครุศาสตร์ และรองอธิการบดีสายงานวิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ นอกจากนี้ยังมีงานเขียนทั้งหนังสือ ตำรา และ

บทความวิชาการทางการศึกษาอีกมากมาย ในแวดวงการศึกษา เมื่อเอ่ยชื่อไพฑูริย์ สินลาร์ตัน แทบจะไม่มีใครไม่รู้จักท่านเลย

สาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้ เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงสถานการณ์ และปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคมไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดระบบการศึกษาของไทยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศเราอาศัยแนวคิดจากต่างประเทศเป็นหลัก และแนวคิดของต่างประเทศก็เชื่อมโยงกับระบบ

¹ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน. ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2559.

²อาจารย์ประจำ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก (หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต)

[boonyou.khor@gmail.com]

เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ ผลกำไรการค้าขายของตะวันตก มาโดยตลอด การพัฒนาจึงเป็นไปตามแนวคิดจากต่างประเทศ และต่างชาตินั้นก็แสวงหาผลประโยชน์จากไทยเรา ทั้งนี้ การพัฒนาแนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดสภาวะบริโศคนิยมขึ้น ในสังคมไทย ซึ่งเป็นการบริโศคตามอย่าง ทั้งบริโศคหลักการ แนวคิด วิธีการ และอีกหลายสิ่งหลายอย่าง ทั้งนี้ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน กล่าวไว้ในหนังสือว่า (หน้า 5)

“บริโศคนิยมที่ว่านี้ เป็นการบริโศคนิยมตามอย่าง ทั้งบริโศคหลักการแนวคิด วิธีการ พฤติกรรมใหม่ ตลอดจนบริโศคนิยมในเชิงวัสดุสิ่งของ รวมถึงการที่รับแนวคิด และวิธีการของต่างประเทศเรื่อยมา”

สภาวะบริโศคนิยมก่อให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคมไทย 4 ประการด้วยกัน คือ

1) ปัญหาเศรษฐกิจ กล่าวคือ การบริโศคนิยมที่รับเทคโนโลยี แนวคิด วิธีการ และผลผลิตจากต่างชาติเข้ามาตลอดเวลา เกิดพฤติกรรมตามอย่างประเทศตะวันตก ผลประโยชน์จึงเป็นของประเทศตะวันตกเป็นสำคัญ

2) ปัญหาทางการเมือง ซึ่งสืบเนื่องมาจากการตามอย่างระบอบการเมืองการปกครองของต่างประเทศมาเป็นเวลานาน แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ

3) ปัญหาของสังคม เกิดขึ้นเนื่องจากการบริโศคนิยมตามฝรั่งชัดเจน และเชื่อในสภาพแวดล้อม วิธีการ และความดีงามตามที่ต่างชาติกำหนดไว้

4) ปัญหานานาชาติ เป็นปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากชาติมหาอำนาจ ทั้งจากอเมริกา และจีน

ทั้งนี้ จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องคิดถึงการศึกษาอันใหม่ เนื่องจากปัญหาดังกล่าวนำมาซึ่งระบบการศึกษาแบบบริโศคนิยมในสังคมไทย กล่าวคือ “หลักสูตร และการสอนของเรานั้นยังเป็นระบบบริโศคความรู้ บริโศคความเข้าใจ และบริโศคค่านิยมต่าง ๆ ตามที่สังคมกำหนดไว้โดยไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้าง คิดประดิษฐ์ และพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ให้กับตนเองและสังคม ในกระบวนการเรียนการสอนครูจะเป็นผู้ให้ผู้บอกนักเรียน ในขณะที่นักเรียนทำหน้าที่เป็นผู้บริโศคความรู้จากครู แต่กระบวนการเรียนสร้างสรรคความรู้ขึ้นเอง สร้างสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรมยังมีไม่เพียงพอ” (หน้า 9)

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่า ต้องแก้ทั้งสังคมและการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการศึกษาควรเปลี่ยนกระแสการศึกษาใหม่ “ให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลในทาง

ปฏิบัติ ก่อให้เกิดรูปธรรมในการศึกษา ก่อให้เกิดผลผลิตขึ้นในวงการศึกษ แล้วให้ผลผลิตนั้นเป็นผลผลิตในทางสร้างสรรค์ (Creative) เป็นผลผลิตใหม่ๆ ที่เกิดจากความคิด สติปัญญา วิธีการของการศึกษานั้นๆ เราต้องสร้างคนของเราให้มีลักษณะ คติวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดผลิตภาพ และคิดรับผิดชอบ” (หน้า 11)

จากข้อเสนอดังกล่าวจึงเป็นที่มาของแนวคิดทางการศึกษาใหม่ที่ผู้เขียนเรียกว่า “การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ” ซึ่งประกอบด้วยคติวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดผลิตภาพ และคิดรับผิดชอบ โดยรวมเรียกว่า CCPR Model ได้แก่ Critical Creative Productive และ Responsible ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 4 ประการนี้เชื่อว่าจะช่วยแก้ปัญหาบริโภคนิยมได้เป็นอย่างดี หากได้มีการปลูกฝังให้เด็กไทยมีคุณลักษณะทั้ง 4 ประการดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ

คุณลักษณะที่ 1 คติวิเคราะห์ (Critical Mind) ในสังคมบริโภคนิยมเราจะต้องให้ผู้เรียนมี ความคิดวิเคราะห์ให้ได้เพื่อเขาจะได้เข้าใจ เรียนรู้ และเข้มแข็งและไม่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อทั้งเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมก็ตาม

คุณลักษณะที่ 2 คิดสร้างสรรค์ (Creative Mind) เมื่อวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งใดแล้วก็ควรจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ คิดสิ่งใหม่ๆ ให้กับตนเองและสังคมด้วย เพราะถ้าเพียงแต่วิเคราะห์ วิจารณ์ก็จะมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น

คุณลักษณะที่ 3 คิดผลิตภาพ (Productive Mind) เมื่อคิดสิ่งใหม่ๆ แล้วก็จะต้องนำความคิดนั้นไปสู่รูปธรรมคือ การมีผลผลิตใหม่ๆ ด้วยค่าของคนต้องให้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์

คุณลักษณะที่ 4 คิดรับผิดชอบ (Responsible Mind) ไม่ว่าจะคิด จะวิเคราะห์ จะสร้างสิ่งใหม่อะไรก็ตามจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วย ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมต่อไป

ทั้งนี้ คุณลักษณะของผู้เรียนแบบ CCPR Model แสดงได้ดังแผนภาพดังต่อไปนี้ (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2559 : 13)

ที่มา : ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2559 : 13)

เมื่อปรัชญาการศึกษา และคุณลักษณะผู้เรียนเป็นแบบ CCPR Model วิธีการเรียนการสอนก็ต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องตามกันด้วย ซึ่งวิธีการสอนแบบ CCPR Model นั้นประกอบด้วย 4 วิธีการหลัก ๆ ได้แก่

1. การจัดการเรียนรู้แบบ Criticality-Based โดยเน้นการคิดวิเคราะห์ วิจาร์ณ์เป็นหลัก หลักคิดนี้เกิดจากความ เป็นสังคมผู้บริโภค เด็กไทยและคนไทยจึงบริโภคอย่างไม่ไตร่ตรอง คนไทยเราจำเป็นต้องสอนให้เด็กของเรารู้จักวิเคราะห์ เลือกลงและมั่นใจในตนเองว่า ที่เราจะบริโภคนั้น มีเหตุมีผลสมควรแล้วหรือไม่ เป็นต้น

2. การจัดการเรียนรู้แบบ Creativity-Based เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอะไรใหม่ๆ มีมุมมองใหม่ ให้ทางเลือกที่เพิ่มขึ้นกับกิจการต่าง ๆ ให้มีการฝึกรการทำงานเพิ่มเติมจนแน่ใจในทักษะการคิดใหม่ได้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

3. การจัดการเรียนรู้แบบ Productivity-Based เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้สร้างผลงาน (Product) ขึ้นมาจากแนวคิดใหม่ที่ได้เริ่มไว้แล้ว แสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลงาน แล้วประเมินตรวจสอบจนแน่ใจในคุณภาพสิ่งที่คิดนั้น

4. การจัดการเรียนรู้แบบ Responsibility-Based ข้อนี้คือเรื่องของความรับผิดชอบ ก็คือเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมรวมถึงความเสียสละต่อสังคมตนเอง ซึ่งคนไทยต้องเน้นมาก ทั้งในด้านการสอน การฝึก การให้ทำตามแบบอย่างจนติดเป็นนิสัย

วิธีการเรียนการสอน : CCPR Model

<p>Criticality - Based Instruction</p> <ul style="list-style-type: none"> วิเคราะห์ปัญหาหารายบุคคล แลกเปลี่ยนความเห็น ทบทวนตัวเอง/ประเมิน เป็นตัวของตัวเอง 	<p>Creativity - Based Instruction</p> <ul style="list-style-type: none"> มองใหม่/เสนอใหม่ / คิดใหม่ ให้ทางเลือก/เพิ่ม/ลด ต่อยอด/เสริม/เพิ่ม ลองแล้ว/ลองอีก/ให้แน่ใจ
<p>Productive - Based Instruction</p> <ul style="list-style-type: none"> วางเป้าหมายที่ผลงาน แสวงหาวิธีการต่างๆ ให้ได้งาน ทดสอบ/ประเมินคุณภาพ ปรับเปลี่ยน / สอดส่อง 	<p>Responsibility - Based Instruction</p> <ul style="list-style-type: none"> ปลูกในทุกระบบ นำตัวเองสู่สาธารณะ/สังคม ดู/ ทดสอบ/ รูปแบบตัวอย่าง อย่า / ขี้ / ทวน / ความดีงาม

ที่มา : ไพฑูรย์ สินลารัตน์ 2559 : 17

ทั้งนี้ ภายใต้ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ เมื่อมีการจัดการเรียนรู้แบบ CCPR Model แล้ว การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนก็ต้องจัดให้เป็นแบบ CCPR ด้วย ซึ่งไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559 : 17 – 18) ได้เสนอลักษณะบรรยากาศในชั้นเรียนแบบ CCPR ไว้ดังนี้

ลักษณะที่ 1 Innovative Ideas มีกระบวนการที่มีแนวคิดใหม่ ๆ มีการเสนอแนะ มีการพัฒนา มีการจัดระบบเพื่อให้กระบวนการ Innovation เกิดขึ้น และต้องเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนสามารถร่วมมือกันด้วย

ลักษณะที่ 2 Cooperative Activities ชั้นเรียนทำงานร่วมกัน ทั้งนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู ปรัชญา CCPR นี้เชื่อในการร่วมมือกันทำงาน

ลักษณะที่ 3 Quality-Oriented ซึ่งสำคัญมากในปรัชญา CCPR เพราะ Product ที่พัฒนาขึ้นมาเพราะหากไม่มีคุณภาพเพียงพอก็ไม่สามารถจะพัฒนาต่อไปได้

ลัษณะที่ 4 Social Relevance นั้นคอสงที่เรยนมาตองเชอมโยงกับสงคม มืประโยชน์ และใช้ประโยชน์กับสงคมได้

บรรยายกาคนในช้นเรยนแบบ CCPR แสดงได้ตามแผนภาพ ดังตอไปนี้

ที่มา : ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559 : 18)

ในตอนท้าย ผู้เขียนได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการบริหารจัดการแบบ CCPR Model รวม 4 ประการ คือ เริ่มต้นจากการที่ผู้บริหารต้องมี Dreaming และ/หรือ Visioning ก่อน หลังจากนั้นต้อง Inspiring พร้อมกับต้อง Encouraging ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในฐานะผู้บริหารต้อง Empowering หรือ Developing เพราะเราไม่มีทางทำเองคนเดียวได้ สำเร็จ จำเป็นต้องสร้างแรงบันดาลใจให้คนอื่นๆ ช่วยทำ และกระตุ้นให้เขาพัฒนาตัวเอง ต้องสร้างพลังอำนาจให้เขามีการพัฒนาตนเองให้มาก พลังอำนาจของเขาจะมาช่วยเรา ทำงานนั่นเอง จากนั้นก็จัดทำเป็น Best Practices หรือ Best Doing ของเราต่อไป หัวใจของกลยุทธ์นี้คือ คิดใหม่ ผลผลิตใหม่ รับผิดชอบใหม่กับสังคม

นอกจากนี้ ในหนังสือดังกล่าว ผู้เขียนยังได้เพิ่มเติมบทความวิชาการเป็นเสมือนกรณีตัวอย่างอีก 3 เรื่อง ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะบุคคลที่พึงประสงค์ (ประกอบด้วย 4 ร), 2) สัตตศิลา : เปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ และ 3) การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ

สำหรับบทความเรื่องแรก กล่าวถึง คุณลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์ของสังคมไทย 4 ประการ ได้แก่

1. รู้ทันรู้ंनाโลก (Smart Consumer) เป็นคุณลักษณะที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันความรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต และกระแสนิยมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งประกอบคุณลักษณะย่อยอีก 5 ประการด้วยกันคือ

- 1.1 ทักษะในการแสวงหา/ คัดสรร/ สร้างความรู้
- 1.2 ทักษะในการใช้และจัดการความรู้
- 1.3 ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 1.4 ทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา
- 1.5 ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร

2. เรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญปฏิบัติ (Breakthrough Thinker) ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 2 ประการด้วยกัน คือ

- 2.1 การคิดใหม่/ การคิดสร้างสรรค์/ การคิดแย้งแทงตลอด
- 2.2 จิตมุ่งคุณภาพ มาตรฐาน และความเป็นเลิศ

3. รวมพลังสร้างสรรค์สังคม (Social Concerned) ประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 4 ประการด้วยกัน คือ

- 3.1 การทำงานแบบร่วมมือเป็นทีมและสร้างเครือข่าย
- 3.2 การบริการจัดการ
- 3.3 การแข่งขัน/ อดทน/ สู้อภัย
- 3.4 การเห็นแก่ส่วนรวม เป็นธรรมและยั่งยืน

4. รักษ์วัฒนธรรมไทย ฝ่สันติ (Thai Pride) ประกอบด้วย

- 4.1 มีลักษณะรักและรักษาความเป็นไทยไว้ด้วยความภาคภูมิใจ
- 4.2 รู้จักใช้และเข้าถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชาญฉลาดและเห็นคุณค่า
- 4.3 ตั้งมั่นในคุณธรรม ยึดมั่นในสันติธรรม

ทั้งนี้ ผู้เขียนกล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า “การจะพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว จำเป็นต้องมีนวัตกรรมทางการศึกษา ที่เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยและพัฒนาของนักการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา เพื่อให้ได้หลักการและแนวทางปฏิบัติการจัดการการศึกษาตามหลักการในสถานศึกษา และแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ ตลอดจนแนวทางการนำข้อความรู้และแนวทางปฏิบัติที่พัฒนาได้ลงสู่สถานศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ” (หน้า 35)

ส่วนบทความเรื่องที่ 2 สัตตศิลา : เปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ มีสาระสำคัญที่การปรับกระบวนการทัศน์การศึกษา โดยเสนอทางเลือกใหม่ที่เรียกว่า สัตตศิลา อันประกอบด้วยหลักการ 7 ประการด้วยกันคือ หลักที่ 1 กำหนดคุณลักษณะผู้เรียนตามหลัก 4 ร ดังกล่าวไว้ในเรื่องแรก หลักที่ 2 สร้างหลักสูตรใหม่แบบ 4 F ได้แก่ Fun Find Focus และ Fulfilment ซึ่งเชื่อว่าเป็นหลักสูตร ที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน หลักที่ 3 การเรียนการสอนแบบ CRP Model ได้แก่การสอนแบบตกผลึกแบบวิจัย และเชิงผลิตภาพ หลักที่ 4 ต่อเนื่องจากหลักที่ 3 คือการเสริมสร้างโอกาสเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนแบบ 3 M คือ ให้กำลังใจ การควบคุมดูแล และเป็นพี่เลี้ยง ควบคู่ไปกับหลักที่ 5 คือเสริมสร้างการเรียนรู้สารสนเทศ โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต ส่วนหลักที่ 6 เป็นเรื่องของการบริหารจัดการแบบบูรณาการ (Integrated Education Management System : IEMS) และสุดท้ายหลักที่ 7 ได้แก่ การศึกษาเปรียบเทียบในสิ่งที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ในด้านต่างๆ (Best Practices) ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

สำหรับเรื่องที่ 3 จะไม่ขอสรุปสาระสำคัญไว้ในที่นี้ เนื่องจากเนื้อหาของบทความเป็นลักษณะของการนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ร ของบทความเรื่องแรกมาผสมผสานกัน หลักการศึกษาแบบ CCPR Model ซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนังสือเล่มนี้ อันได้กล่าวรายละเอียดไปแล้วในเบื้องต้น

หนังสือเล่มนี้นับว่ามีความน่าสนใจอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารในสายงานด้านการศึกษา ครู อาจารย์ หรือผู้สอนในสถาบันการศึกษาทุกระดับ ทั้งนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดทางการศึกษาในรูปแบบใหม่ ที่แตกต่างไปจากแนวคิดและวิธีการปฏิบัติแบบเดิมๆ ปรัชญาการศึกษาแบบใหม่ที่ผู้เขียนนำเสนออยู่ภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า CCPR ซึ่งประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญอันประกอบด้วย การคิด วิเคราะห์ (Critical Mind) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Mind) การคิดเชิงผลิตภาพ (Productive Mind) และการคิดรับผิดชอบ (Responsible Mind) เป็นหลักการที่ดี และมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดังกล่าว อันเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจะก้าวเข้าสู่ตลาดงานในยุคใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนแบบ CCPR แล้วจะเห็นว่าค่อนข้างใกล้เคียงกับแนวคิดเรื่อง “Five Mind for the Future” ของ Howard Gardner (2009) ซึ่งกล่าวถึง การรู้จักด้วยจิต 5 ประการ ที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพให้มนุษย์แต่ละคน ที่จะรับมือได้กับทั้งสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่ไม่คาดหวังในอนาคต จิต 5 ประการ ได้แก่

1. จิตชำนาญการ (Disciplined Mind) เป็นวิธีคิดที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาหลักๆ และสายวิชาชีพต่างๆ ซึ่งเป็นความสามารถในการประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งที่เล่าเรียนมาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. จิตสังเคราะห์ (Synthesizing Mind) เป็นการเลือกข้อมูลสำคัญที่ได้รับจากหลายๆ แหล่งและจัดการกับข้อมูลได้อย่างสมเหตุสมผล ทำความเข้าใจกับข้อมูลและประเมินข้อมูลโดยปราศจากอคติ ผสมผสานให้กลายเป็นข้อมูลใหม่ที่มีความหมายต่อตนเองและผู้อื่น

3. จิตสร้างสรรค์ (Creating Mind) เป็นยิ่งกว่าจิตชำนาญการ และจิตสังเคราะห์ โดยเป็นการผลิตความคิดใหม่ๆ พร้อมตั้งคำถามที่แตกต่างไปจากเดิม และกำเนิดเป็นวิธีคิดใหม่ ซึ่งอาจจะกลายเป็นคำตอบที่คาดไม่ถึง

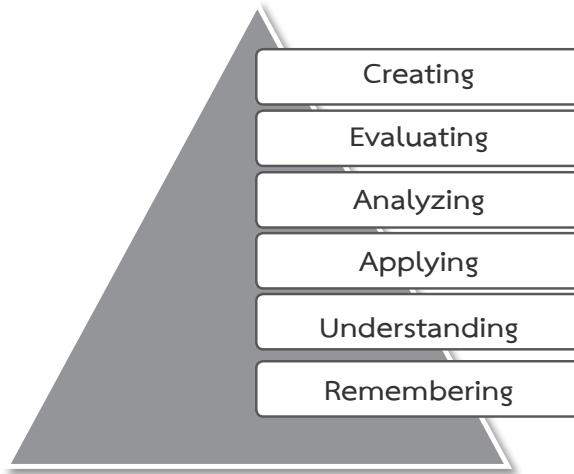
4. จิตเคารพ (Respectful Mind) เป็นการตอบสนองต่อคนและกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างเห็นอกเห็นใจ และเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เป็นความพยายามที่จะเข้าใจและทำงานร่วมกันกับคนที่แตกต่างกัน หรือกล่าวง่ายๆ ว่า จิตเคารพเป็นการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลนั่นเอง

5. จิตจริยธรรม (Ethical Mind) เป็นคุณลักษณะที่เป็นนามธรรมค่อนข้างมาก แต่มีความสำคัญในเชิงบทบาทในหน้าที่การงานและบทบาทในการเป็นพลเมือง เป็นการไตร่ตรองถึงธรรมชาติของงาน รวมทั้งความต้องการและความปรารถนาของสังคมที่เราดำรงอยู่ โดยมีแนวคิดที่สำคัญว่า “บุคคลจะตอบสนองต่อจุดประสงค์ที่เหนือไปกว่าประโยชน์ส่วนตนได้อย่างไร?” และ “ประชาชนจะทำงานโดยปราศจากความเห็นแก่ตัว และพัฒนาส่วนรวมได้อย่างไร?”

ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวคิด CCPR มีความเหมือนกันกับแนวคิด Five Mind อยู่หลายประการ ที่ชัดเจนได้แก่ประเด็น Creative Mind ซึ่งของ Gardner ใช้ว่า Creating Mind และประเด็นการคิดรับผิดชอบ (Responsible Mind) ซึ่งสอดคล้องกับของ Gardner ในเรื่องของ จิตจริยธรรม (Ethical Mind) ที่เน้นในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม และจิตสำนึกสาธารณะเช่นเดียวกัน ส่วนที่แตกต่างกันบ้างแต่ก็ถือว่าเป็นเรื่องเดียวกันก็คือ ในประเด็นการคิดวิเคราะห์ (Critical Mind) ซึ่งของ Gardner เป็นจิตสังเคราะห์ (Synthesizing Mind) ซึ่งที่จริงแล้วการคิดวิเคราะห์ และการคิดสังเคราะห์เป็นลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันในทักษะกระบวนการคิดของมนุษย์กล่าวคือ ทักษะกระบวนการคิดเริ่มต้นจากระดับความรู้/ ความจำ ซึ่งถือเป็นทักษะการคิดขั้นต่ำที่สุด ลำดับต่อมาคือ ระดับความเข้าใจ ระดับการประยุกต์ใช้ ระดับการวิเคราะห์

ระดับการประเมินค่า และขั้นสุดท้ายซึ่งเป็นขั้นสูงที่สุดคือ ระดับการสังเคราะห์ หรือความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการรวบรวมส่วนย่อยเข้าด้วยกันเพื่อให้เห็นภาพรวมทั้งหมดโดยอาศัยพื้นฐานจากความรู้ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ทฤษฎี การวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์และข้อเสีย และการประเมินค่า (Anderson, L.W., & Krathwohl , 2001)

ดังนั้น ในแบบจำลอง CCPR นั้น แม้ไม่ได้กล่าวถึงการคิดสังเคราะห์ไว้ก็ตาม แต่ก็มีเรื่องการคิดสร้างสรรค์ซึ่งในทักษะกระบวนการคิดถือได้ว่า การคิดสร้างสรรค์นั้นอยู่ในระดับเดียวกันกับการคิดสังเคราะห์ และอีกนัยหนึ่งนั้นการที่บุคคลใดสามารถคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นได้นั้นย่อมต้องอาศัยทั้งกระบวนการคิดวิเคราะห์และคิดสังเคราะห์ประกอบไปด้วยกัน

ที่มา : Anderson, L.W., & Krathwohl (2001)

ส่วนในประเด็นความพยายามที่จะเข้าใจและทำงานร่วมกับคนที่แตกต่าง ซึ่ง Gardner เรียกว่า จิตเคารพ (Respectful Mind) นั้น มีอยู่ในแบบจำลอง CCPR ด้วยเช่นกัน โดยไพฑูริย์ สินลาร์ตัน (2559 : 18) ได้ขยายความไว้ในส่วนของการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนในลักษณะที่ 2 คือ Cooperative Activities อันเป็นลักษณะชั้นเรียนทำงานร่วมกัน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครู โดยที่ปรัชญา CCPR นี้เชื่อในการร่วมมือกันทำงาน

สำหรับประเด็นที่ไพฑูริย์ สินลาร์ตัน ไม่ได้กล่าวถึงชัดเจนในแบบจำลอง CCPR ก็คือประเด็นการคิดเชิงวิชาการในสาขาวิชา ซึ่ง Gardner ใช้ว่า จิตชำนาญการ

(Disciplined Mind) เป็นวิธีคิดที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาหลักๆ และสายวิชาชีพต่างๆ รวมถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นด้วยว่า ก่อนนำเข้าสู่การคิดวิเคราะห์ หรือการคิดสร้างสรรค์ที่ดี ผู้เรียนควรมีความรู้ในแนวคิดหรือหลักการในสาขาวิชาของตนก่อน ดังนั้น ในกรณีนี้ผู้วิจารณ์ใคร่ขอเสนอการปรับปรุงแบบจำลอง CCPR โดยเพิ่มเติมประเด็นการคิดเชิงหลักการหรือแนวคิด (Concept) อีกหนึ่งประเด็น กลายเป็น CCCPR Model โดยที่ C ตัวแรกหมายถึง Concept Mind ซึ่งหมายถึงการมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด และหลักการของศาสตร์ ในสาขาวิชาที่ศึกษาเล่าเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่นของแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานของแต่ละสาขาวิชา สามารถประยุกต์ใช้ได้ ทั้งนี้ หากพิจารณาประเด็น Concept Mind ที่เติมเข้าไปใน CCPR Model นั้นก็สอดคล้องกับแนวคิดคุณลักษณะพึงประสงค์ 4 ร. ของผู้เขียนที่กล่าวไว้ในบทความตอนท้ายของหนังสือเล่มเดียวกันนี้ โดยในคุณลักษณะแรกหรือ ร. ตัวแรก ได้แก่ รู้ทันโลก (Smart Consumer) ซึ่งหมายถึงการมีความรอบรู้ มีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิตและในกระแสนิยมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา (ไพฑูริย์สินลาร์ตัน, 2559 : 29) และในส่วนของคุณลักษณะรู้ทันโลกนั้นก็ประกอบด้วยทักษะอีก 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะในการแสวงหา คัดสรร และสร้างความรู้ ทักษะในการใช้และจัดการความรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา และทักษะทางภาษาและการสื่อสาร เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ทักษะเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ บุคคลคนนั้นต้องมีความรู้พื้นฐานในเชิงวิชาการหรือเชิงแนวคิดด้วย ฉะนั้นโมเดล CCPR เมื่อทบทวนและปรับปรุงเป็น CCCPR สามารถเขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

Concept Mind

- รู้หลักวิชา
- รู้แก่นความคิดสำคัญ
- รู้พื้นฐานชีวิตและสังคม

Critical Mind

- มองสังคมให้รอบด้าน
- รู้ที่มาที่ไป
- เข้าใจเหตุและผล

Creative Mind

- คิดต่อยอดจากที่มีอยู่
- ประยุกต์และใช้ประโยชน์
- มองประเด็นใหม่ได้

Responsible Mind

- นึกถึงสังคม/ประเทศชาติ
- มีจิตสำนึกสาธารณะ
- คุณธรรม/จริยธรรม/ ความดีงาม

Productive Mind

- คำนึงถึงผลผลิต
- มีวิธีการและคุณภาพ
- ค่าของผลงาน

แผนภาพ โมเดล CCCPR

ที่มา : ดัดแปลงจากไพฑูริย์ สินลาร์ตัน (2559 : 13) โดยผู้วิจารณ์

นอกจากนี้ ในโมเดล CCPR เองได้กล่าวถึง หลักสูตรในปรัชญาการศึกษาแบบ CCPR Model ว่าผู้เรียนจะต้องเรียนอย่างน้อย 4 อย่างคือ 1) เรียนความรู้ทั่วโลก และภูมิปัญญาหลักของไทย 2) ต้องศึกษาทางเลือกโดยเฉพาะอย่างยิ่งอนาคตเป็นโลกที่มีความหลากหลาย 3) ต้องเรียนนวัตกรรมใหม่ของโลก 4) ต้องเรียนรู้กระบวนการที่จะหาความรู้ใหม่ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2559 : 15 - 16) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ในกระบวนการศึกษานั้นจำเป็นต้องมีการเรียนรู้หลักวิชาการ และแก่นความคิดของ ภูมิปัญญาทั้งของไทยและสากลด้วย จึงจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์ ผลผลิตใหม่ที่เป็นนวัตกรรมของสังคมและโลกได้

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งสำหรับหนังสือเล่มนี้ ซึ่งผู้เขียนได้วางหลักปรัชญาการศึกษาแบบ CCPR Model และได้มีการขยายออกเป็นแนวทางต่าง ๆ ภายใต้แนวคิด CCPR ได้แก่ คุณลักษณะผู้เรียนแบบ CCPR (หน้า 12-13) หลักสูตรในปรัชญาการศึกษาแบบ CCPR (หน้า 15-16) วิธีการเรียนการสอนแบบ CCPR (หน้า 16-17) และบรรยากาศในชั้นเรียนแบบ CCPR (หน้า 18-19) ซึ่งในแต่ละประเด็นภายใต้ฐานคิด CCPR นั้น โดยรวมจะมีคำอธิบายแต่ละประเด็นสั้น ๆ ยังขาดรายละเอียดในลักษณะของแนวทางการนำไปสู่การปฏิบัติ ภายใต้หลักปรัชญาการศึกษาดังกล่าวว่า ควรมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง มีขั้นตอนปฏิบัติการอย่างไรจึงจะบรรลุผลสำเร็จ เช่น การคิดสร้างสรรค์ ซึ่งอธิบายว่าต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนคิดต่อยอดจากที่มีอยู่ รู้จักประยุกต์และใช้ประโยชน์ และมองประเด็นใหม่ได้ แต่ไม่ได้มีการขยายความ หรือให้รายละเอียดเพิ่มเติมว่า กระบวนการสร้างหรือส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น เป็นอย่างไรบ้าง มีวิธีการ และขั้นตอนดำเนินการอย่างไรบ้าง ซึ่งถ้าหากมีข้อเสนอแนะ แนวทางดำเนินการในหลักการแต่ละประเด็นตาม CCPR Model เพิ่มเติมไว้ด้วยก็จะทำให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม หากมองในมุมที่ว่า ผู้เขียนเพียงต้องการนำเสนอแนวคิดและปรัชญาการศึกษาในอีกแนวทางหนึ่ง เพื่อนำไปสู่การอภิปราย และการนำไปพัฒนา เพื่อแสวงหาแนวทางดำเนินการหรือแนวทางปฏิบัติที่ดีต่อไป หนังสือเล่มนี้ก็จะ เป็นประโยชน์ต่อครู อาจารย์ และบุคลากรในแวดวงการศึกษาที่จะใช้เป็นแนวคิดและแนวทางหนึ่งในการนำไปพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้ดียิ่งขึ้น เหมาะสมกับผู้เรียนในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีความหลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรม และการใช้ชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2559). *ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. *CCPR MODEL : คู่มือการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในสังคมไทย*. (15 กรกฎาคม 2559). สืบค้นจาก <http://www.dpu.ac.th/ces/download.php?filename=1377578355.pdf>.
- Anderson, L.W., & Krathwohl. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing : A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York : Longman.
- Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). *Taxonomy of educational objectives : The classification of educational goals. Handbook I : Cognitive domain*. New York, Toronto : Longmans, Green.
- Howard Gardner. (2009). *Five Minds for The Future*. Harvard Business Review Press : U.S.A.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). *Learning and innovation skills. 21st century skills learning for life in our times*. San Francisco : Jossey-Bas.